

РОЗВАГИ З ГЛИБОКИМ СЕНСОМ

*Вілсон Дж. Вечірка з ночівлею: повість / пер. з англ. В. Чернишенка.
Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 136 с.*

Джаклін Вілсон по праву вважається однією з найпопулярніших сучасних англійських дитячих письменниць. Вона прославилася насамперед своєю серією книг про Трейсі Бікер, дівчинку з рудим волоссям, очима-намистинками та носиком-гудзиком, хоча у творчому доробку авторки кілька дитячих серій та багато окремих художніх текстів для і про дітей. Не випадково, за твердженням експертів, за популярністю серед читачів книги письменниці перевершили навіть успіх видань про Гаррі Поттера Дж.К. Роулінг.

В цьому безмірі «дівчачої» літератури Дж. Вілсон, як її визначила у своєму огляді творчості письменниці вітчизняна критикиня Т. Савченко, повість «Вечірка з ночівлею» дещо загубилася. Вона була перекладена українською та видана в нашій країні у 2013 р., однак залишилася поза увагою читачів і критиків. Виняток становить хіба що рецензія Г. Осадко на сайті «Буквоїд».

Сама книга, здавалося б, дуже проста й по-дитячому наївна. П'ятеро дівчат утворили свій секретний, «абетковий» (за першими літерами їхніх імен), клуб, щоб разом дружити й розважатися. Одна з них – Гелена, головна героїня твору – новенька у школі, тож намагається вписатися в цю компанію дівчат, знайти «свою найкращу подружку». Проблема в тому, що Гелена має свій маленький секрет, яким не готова ділитися з іншими: її старша сестричка Лілі – інвалід, тож у її родини особливий спосіб життя, який визначається, насамперед, потребою доглядати дитину з особливими потребами.

Коли одна з подруг, Ані, влаштовує на свій День народження вечірку з ночівлею, інші радісно підхоплюють цю ідею і домовляються так відзначати свято кожного. Лише у Гелен це викликає радше острах, ніж захват, оскільки вона розуміє, що їй навряд чи батьки влаштують таку вечірку і запросять її друзів, оскільки це викличе незручності з

сестрою-інвалідом, та й вона сама переживає, як подруги поставляться до Лілі, чи не образять її, як інші діти на вулиці.

Авторка дуже лаконічно й влучно передає почуття дівчинки, її страхи й переживання, радість спілкування з подругами і насолоду від речей, які собі не могла дозволити вдома через сестру (вечірки з ночівлею, кольорові ручки, м'які пуфи і кудлаті килими, танці й перевдягання зі старшими сестрами Ані тощо). Особливо варто відзначити ілюстрації Г. Осадко в україномовному виданні, оскільки вони зроблені на зразок коміксів (зображення і ключова фраза персонажа), де кожен малюнок ще раз візуалізує сказане, виділяє найголовніше.

Заслуга Дж. Вілсон у тому, що вона відтворює «дівчачий» світ дуже ретельно, впізнавано. Всі ці описи тематичних вечірок, святкового вбрання та подарунків, смаколиків і головне – особливих торгів дуже легкі й цікаві для дітей молодшого й середнього шкільного віку.

За цією зовнішньою оболонкою дівчачих розваг авторка порушує дуже глибокі й важливі проблеми становлення особистості й утвердження себе в товаристві однолітків; дружби й дитячого булінгу; батьків і дітей, а також виховання в родині; і найголовніше – ставлення до людей з особливими проблемами, їхньої соціалізації. Кожна з цих проблем набуває особливого звучання і розкривається на простих, зрозумілих у будь-якому віці прикладах.

Так, Гелена прагне зберегти стосунки з дівчатами, тож намагається підлаштовуватись під їхні інтереси та ситуації, що виникають, не скаржитись через дрібниці. При цьому вона є особистістю, зі своїми смаками і почуттями, з добре сформованим відчуттям відповідальності за свою сестру і розумінням становища своєї родини. Вона не скиглить, коли щось не встигає зробити через Лілі або коли в домі відсутнє щось із предметів інтер'єру, іграшок задля безпеки дітей, знову ж таки через наявність в родині інваліда. І навіть у питанні з вечіркою думає насамперед не про себе та свій імідж серед подруг, а про те, наскільки заклопотаним із сестрою батькам буде зручно влаштувати в домі свято і як себе почуватиме Лілі, як до неї поставляться чужі люди.

З цієї ж позиції розглядається у творі і поняття «дружба». Всі дівчатка мріють мати «свою найкращу подругу», але Гелена – новачок, тож дівчата з їхнього абеткового клубу вже товаришували по-двоє, а їй варто було знайти «свою» людину. Авторка демонструє у творі поступовий перехід дівчинки від статусу «третьої зайвої» у парі подруг Белла / Глорія, де вона обрала останню для себе в подруги, до визначення «найкраща подруга». Причому цей процес є природнім, Гелена жодним чином не втручається у стосунки Белли і Глорії, однак на вечірках якраз відбувається процес виявлення справжніх людських якостей особистості та визначення близьких по духу людей. Дж. Вілсон у творі, знову ж таки, чітко і зрозуміло навіть дітям, говорить, якими мають бути справжні друзі: НЕ нормально не запросити когось із компанії на День народження, якщо вони вже разом дружать, і за таких умов інші дівчата теж відмовляються приходити на вечірку; важливо похвалити друга, його дім, речі, рідних, навіть якщо, наприклад, стиль одягу Вам не до вподоби чи Ви не любите такий шоколадний торт – треба поважати смаки інших; справжній друг ніколи не образить і завжди підтримає тощо.

Проблема дружби органічно переплітається із проблемою толерантності та розкриттям питань інклюзії. 11-річна Лілі, сестра головної героїні, хвора на ДЦП. Вона не може ходити, говорити, навіть їсти їй важко, бо обличчя перекривлене. І все ж, Гелена її любить, піклується про неї, завжди свої вчинки співвідносить із тим, що можливо і що буде недоречним з урахуванням особливостей Лілі. У книзі не все показано таким ідеальним, як здається. Авторка висвітлює й внутрішні коливання головної героїні, оскільки Гелена спересердя може й гримнути на сестру, роздратована її поведінкою, і побажати, щоб її поруч не було. Але за цим дівчинка сама дуже сильно переживає і йде просити вибачення у Лілі, усвідомлюючи, що та просто нічого не розуміє і не може себе контролювати. Гелен тішить, що сестричка її впізнає, щось буркотить їй, ніби спілкується з нею своєю таємною мовою, радіє, що вона поруч. Головна героїня дуже тепло відгукується про сестру і непокоїться, щоб її нові подруги добре до неї поставилися, не ображали, як це було з дітьми в її старій школі.

Дж. Вілсон постійно підкреслює, що значну роль у стосунках сестер зіграли їхні батьки. Вони самі стали прикладом любові й

терпіння, турботи, того, як треба сприймати життя. Письменниця звертає увагу на те, що мамі Лілі й Гелен дуже важко, і коли в доньки-інваліда напади, вона навіть плаче від власного безсилля допомогти їй, справитись із цією проблемою, а можливо, й від втоми. Тим не менше, вона завжди знаходить час для молодшої доньки, щоб піти з нею вибрати подарунок подрузі-іменинниці чи спекти святковий пиріг. Крім того, вона вчить Гелену сприймати сестру як повноцінного члена родини, якого теж варто запросити на День народження, ставитися до неї з повагою. Зокрема, розкладаючи у подарунок всім дівчаткам заколки з ромашками, мати так само кладе їх і на Лілі, зауважуючи, що вона теж, по-своєму, гратиме з ними у перукарню – вони можуть її заплітати.

Авторка правильно визначає гендерні ролі у творі, оскільки тато теж бере активну участь у вихованні доньок, а ще – справно виконує роль голови родини, її захисника, надійного помічника в усьому. Він цінує мамині зусилля у догляді за хворою Лілі, розуміючи її втому, допомагає Гелен відчувати себе комфортно в середовищі однолітків (вчить її плавати перед вечіркою Венді у басейні, влаштовує їй власне святкування на День народження, захищає її від злючки Белли, розважає іграми її подруг тощо). Звісно, у таких уважних і терплячих батьків, сповнених любові до своїх дітей, виростає й вихована, толерантна, відкрита до інших донька.

На противагу письменниця описує родину Белли: гарна, «ссяйлива» мати в блискучому одязі, якого в матері Гелени ніколи не було, турботливий тато, який обожнює свою доньку-принцесу і готовий виконати будь-яку її забаганку. Але вони не переймаються проблемами доньки, насамперед рівнем її виховання і ставлення до інших. Тому й виплекана у розкошах та любові Белла проявляє себе у вчинках як егоїстична, жорстока натура. Саме з її образом пов'язана проблема булінгу у творі. Причому, її цькування дівчат, і насамперед, Гелени, набуває і фізичну, і вербальну форми.

Зрештою, Дж. Вілсон майстерно вирішує всі проблеми і складні ситуації у творі: вечірки відбулися, Белла переможена, Гелена із Глорією стали кращими подругами, а найголовніше – Ліллі аж ніяк не стала в цьому перешкодою, навіть допомогла всім зрозуміти, хто є хто.

Варто наостанок відзначити й чудовий переклад оригінального твору Дж. Вілсон у виконанні В. Чернишенка. Соковита українська мова, тим більше у сленговому варіанті, органічно передає загальну підліткову атмосферу та ідею твору, а для підтримки письменницького задуму про абетковий клуб перекладачеві навіть довелося змінити майже всі імена дівчат (наприклад, замість головної героїні Дейзі та злоки-Хлої у англійській версії, у вітчизняному виданні з'явилися Гелена та Белла).

Книга однозначно варта уваги, причому буде однаково приводом для роздумів і дорослим, і маленьким читачам. Сама письменниця зізнається, що любить писати дівчачі книжки про те, що підлітки не можуть відверто обговорити з батьками. Адже крізь розваги й веселощі, розбірки та налагодження соціальних зв'язків проступають важливі проблеми реальності, про які варто говорити голосно й чітко, плекаючи такі цінності, як людяність, доброта, вихованість, толерантність, особливо по відношенню до людей з особливими потребами, відповідальність за свої вчинки.

Література

1. Вілсон Дж. Вечірка з ночівлею: повість / пер. з англ. В. Чернишенка. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 136 с.

Тетяна Шарова

ПРИГОДИ ЗАВЖДИ НЕПЕРЕДБАЧУВАНІ

Євгенія Пірог «Тридцять перший меридіан». К: Видавничий центр «12». 2018. 84 с.

У книзі Євгенії Пірог «Тридцять перший меридіан» маємо змогу прочитати передмову Миколи Подрезана, де він акцентує увагу на тому, що «...немає світу здорових і світу людей з інвалідністю». Так, з цією реплікою можна цілком погодитися. На сторінках твору Є. Пірог подає цікаву історію підлітків, які мають бажання подорожувати, мріють бути не такими як всі.